

פרק ה'

בבאור מפסידי הזהירות וההרחקה מהם

בפרק זה מלמד המחבר מהם הגורמים הראשיים המביאים אותנו להפסיד את מידת הזהירות: א. עיסוק יתר בענייני העולם הזה המביא לטרדה רבה ולא מותר פנאי לשים לב מהי חובתנו הרוחנית. ב. השחוק והלצון – בלשוננו – ציניות וחוסר רצינות. ג. חברה רעה – סביבה שסוחפת אותנו לכיוון שלילי. התורה היא כלי העבודה העיקרי שלנו בהתמודדות מול היצר הרע. עלינו להימלט מבטלנות ושעמום שמובילים מיד אל חיקו של החטא. את ההתמודדות היומיומית יש ללוות בחשבון נפש קבוע הבוחן את מצב המעשים והמידות.

הנה מפסידי המדה הזאת ומרחיקיה הם שלשה. האחד, הוא הטפול והטרדה העולמית, השני, השחוק והלצון, השלישי, החברה הרעה. ונדבר בהם אחד לאחד:

הנה הטפול והטרדה כבר דברנו מהם למעלה, כי בהיות האדם טרויד בענייני עולמו, הנה מחשבותיו אסורות בזקי המשא אשר עליהם, ואי אפשר להם לתת לב אל המעשה. והחכמים עליהם השלום בראותם זה אמרו (אבות ד, י), "הוי ממעט בעסק, ועסק בתורה". כי הנה העסק מכרח הוא לאדם לצרף פרנסתו, אך רבוי העסק אינו מכרח שיהיה כל כך גדול עד שלא יניח לו מקום אל עבודתו, על כן נצטוינו לקבוע עתים לתורה. וכבר זכרנו שהיא המצטרפת יותר לאדם לשיגיע אל הזהירות, וכמאמר רבי פנחס (עבודה זרה כ, ב), "תורה מביאה לידי זהירות", וזולתה לא יגיע אליו כלל, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ב, ה), "ולא עם הארץ חסיד". וזה כי הבורא יתברך שמו שברא היצר רע באדם הוא שברא התורה תבלין לו, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (קדושין ל, ב), "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שינרפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשב לנצל זולתה, אינו אלא טועה ויראה טעותו לבסוף — כשימות בחטאו. כי הנה היצר רע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנגברת לו, שהיא התורה, כמו שכתבתי, לא ידע ולא ירגיש בתגברת חליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו. הא למה זה דומה? לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם מה, והוא — מבילתי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, יניח הסם ההוא ויקח מה שיגלה במחשבתו מן הסמים — הלא ימות החולה ההוא ודאי! כן הדבר הזה, כי אין מי שמכיר בחלי היצר רע ובכחו המטבע בו, אלא בוראו שבראו, והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה, מי אפוא יניחה ויקח מה שיגלה ויחיה? ודאי שחשף החמירות ילך ויגבר עליו מדרגה אחר מדרגה והוא לא יבין, עד שימצא שקוע ברעה ורחוק מן האמת הרחק גדול, שאפלו הרהורי דברים לא יעלו על לבו לבקש האמת. אך אם הוא עוסק בתורה, בראותו דרכיה, צווייה ואזהרותיה, הנה סוף סוף מאליו יתחדש בו התעוררות שיביאהו אל הדרך הטוב. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה, "הלואי אותי עזבו ותורת שמי, שהמאור שבה מחזירן למוטב":

והנה בכלל זה גם כן קביעות העתים אל חשבון המעשה ותקונו, כמו שכתבתי למעלה, ומלבד כל זה, כל מה שישאר לו פנאי מעסקיו, אם חכם הוא, ודאי שלא יאבדהו, אלא יאחו בו מיד ולא ירפהו לעסק בו בעסק נפשו ותקון עבודתו. וזה המפסיד אף על פי שהוא היותר כללי, הנה הוא היותר קל למי שרוצה למלט, שימלט ממנו.

שלושת מפסידי הזהירות: מפסיד א': עיסוק היתר בענייני העוה"ה
העיסוק בתורה הוא התבלין גם לצה"ר הזה

למדת יומי
מאמרים

בשיתוף:

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

הטיפול והטרדה העולמית – ההתעסקות בענייני העולם הזה. אסורות – קשורות.

ביאורים

כל מנהל של עסק מצליח יושב שעות רבות כדי לקבוע יעדים, דרכי פעולה, ולזהות גורמי סיכון. כך גם צריך לנהוג בעבודת ה'. הרמח"ל מכוון את הלומד לעריכת "תחקיר אישי" ועמוק בעבודת ה'. לא ניתן להסתפק רק בהכרת המטרה והדרך אליה, אלא צריך גם לברר ולפרט את הדברים המונעים מאיתנו מלהגיע אל היעדים הנחשקים. רק בדרך עקבית זו ניתן לזכך את נפשנו ולהיות עובד ה' אמיתי.

העיכוב הראשון למידת הזהירות נגרם מהטירדה בענייני העולם הזה. אנו חיים בעולם גשמי, יש צורך להתפרנס ולאכול. לכן יש חשש שאדם יישאב כולו רק למטרות אלו, ישקע בחומריות, וישכח את הדברים החשובים באמת. ישכח שהעולם הזה הינו רק פרוזדור לעולם העליון.

הפתרון לחשש זה הוא קביעת עיתים לתורה. הלימוד הקבוע הופך לחלק בלתי נפרד מיומו, חלק ממנו. אט אט הלומד נפגש עם דבר ה' וגדל הרצון לדבוק בו. הרדיפה אחרי עסקי העולם הזה כבר לא ממלאת את כל יומו, אלא 'מתוחמת' לזמן ידוע עד שעת הלימוד. כך יש לאדם נחת רוח להתעסק בצרכי נשמתו – בנין עבודת ה'.

חוץ מעצם הקביעות, יש רווח גדול יותר. עסק התורה הכרחי לאדם. המפגש עם דברי ה' הישרים, מעדן את האדם מנטיותיו החומריות, ומוליך אותו במידותיו ובמעשיו בדרך הטובה. "דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים" (חגיגה ג, ב).

לאדם יש הכרח לעבוד לפרנסתו ואין זה נחשב לביטול תורה. אך חשוב להיות קשובים גם לצרכי הנשמה. הנשמה לא מסתפקת בלימוד מינימאלי כדי לצאת ידי חובה בקיום המצוה, אלא יש צורך להפגיש את הנשמה בסוג ובכמות הלימוד הדרושים לה ע"מ למלא את צורכה הרוחני.

הרחבות

1. "תורה תבלין" – כיצד?

בְּרֵאשִׁית יִצַר הָרֶעַ בְּרֵאשִׁית לֹא תוֹרָה תְּבַלֵּין. בהבנה פשוטה ניתן להבין שהתורה באה כמגן לכוחו של יצר הרע. על ידי שאדם עמל בתורה מתקרב הוא אל ה' יתברך ומואס בעצות היצר הרע המרחיקות אותו מדבקות זו. אך לפי הבנה זו יש קושי בהבנת השוואת חז"ל בין התורה לתבלין שאינו "מגן" אלא משפר טעם.

מתוך השוואת התורה לתבלין ניתן ללמוד שהשפעת התורה פועלת בדרך שונה. הרמב"ם "בשמונה פרקים" מלמדנו שהקב"ה לא ברא באדם כוחות רעים. הרוע נובע משימוש בכוחות במינון ובזמן הלא ראויים, כדוגמת אדם שמשתמש בתאוות ההולדה החיובית – לניאוף. התבלין נותן 'טעם' במאכל הטפל, בדומה לכך לימוד התורה, נותן לאדם כלים כדי לרומם כל כוח גופני ונפשי לטעמו הטוב. (עיין ר' צדוק הכהן מלובלין – ישראל קדושים אות ד)

2. מניין שאף אם תורתי שמרו המאור שבה מחזירו למוטב?

הַלֹּאִי אוֹתִי עֲזְבוּ וְתוֹרָתִי שְׁמְרוּ. בירמיה (טז יא) "...וְאֵתִי עֲזְבוּ וְאֵת תּוֹרָתִי לֹא שְׁמְרוּ" לכאורה אם עזבו את ה' ודאי שעזבו את התורה, ואם כן למה הנביא מוסיף זאת? מכאן למדו חז"ל שאף אם אותי עזבו אך תורתי שמרו עדיין יש להם תקנה על ידי אורה של תורה.

3. חזרה למוטב באמת

שְׁהַמְאֹר שְׁבֵה מִחֲזִין לְמוֹטֵב. ר' צדוק הכהן מלובלין (פוקד עקרים אות ב) מסביר שאדם יכול לשמור מצוות, אך עדיין לא להיות דבק בה: "לואי אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה מחזירם למוטב, דאפשר להיות שומר תורה ועם כל זה צריך עדיין חזרה למוטב שתכליתו הוא הדביקות באלוקים חיים"

שאלות לדיון

כיצד כל חלקי התורה הם הרפואה ליצר הרע?
התורה היא "תבלין" של היצר הרע. מדוע היא משאירה אותו קיים ולא מבטלת אותו לחלוטין?

למזבח יומי

מאמרים

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il

השיר ליליאס התיארה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il